

Xutbeya Kurdî (Kürtçe Hutbe)

PARASTINA HAWIRDORÊ

ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

Ji ber kirinên mirovan ên ku guh nadin fermanên Allah û bi hilbijartina xwe dikin, li bejahî û deryayê, ango li seranserê dinyayê, xerabî derketiye holê û nîzam xerab bûye. Ji bo ku fersendê bide wan ku vegerin ser rêya rast û helwesta rast, Allah dike ku ew hin encamên xerab ên kirinên xwe biceribînin. (Rûm, 41)

Misilmanên hêja! Mijara xutbeya me “Parastina Hawirdorê” ye.

Qur’ana Kerîm, wek di her mijarê de, derbarê hawirdora mirovan de jî prensîbên gerdûnî daniye. Ev prensîb ji bo parastina hawirdorê, avakirina wê û hiştina wê wek emanetekê ji bo nîfşên bê ne. Dema em bi awayekî giştî li Qur’anê dinêrin, em dibînin ku ew mîna gerdûneke diaxive û xwezayê nivîskî ye. **Ji ber vê yekê tê gotin ku xerabkirina xwezayê, wek xerabkirina pirtûkên pîroz, guneh e.**

“Bi rastî me her tişt bi pîvan û dengekê afirand.” (Sûreya Kamer, 49)

Allah dibêje:

“Allah ezman bilind kir û mîzan danî. Hûn denge xerab nekin!” (Rahmân, 7-8)

Mirovên ku guh nadin vê fermana îlahî, zîrarê bi xwe dibînin.

Qur’ana Kerîm dibêje ku di dengiya xwezayê de, her tiştê biçûk û mezin delîlek li ser hebûna Allah e. Ew dibêje:

“Allah ji bo eşkerekirina rastiyê, ji mînakdayîna mêşhingivekê, heta ji tiştêkî wêdetir jî, şerm nake...” (Bakara, 2/26)

Allah (c.c.) bi afirîdeyekî biçûk wek mêşhingiv mînak dide. Bi vê yekê **girîngiya afirîdeyên biçûk nîşan dide. Her yek ji wan berhemeke hunerî ya pir biqîmet e ku ji destê Afirînerê Bilind derketiye.** Her wiha ji bo mirovên ku difikirin, di wan de îbretên kûr hene.

Qur’an kûçikekî ku bi mirovan re hevaltî kiriye û bi wan re çûye, di nav endamên Aşabê Kehf de jî hejmartiye. Ev dikare weha bê fêmkirin ku Qur’an li wî heywanî ne wek tiştêkî, lê wek zindiyekî dinêre û qîmetê dide wî.

Deveya Hezretî Salih, çûkê Hudhud ê Hezretî Silêman û axaftina wî bi mêşan re, her wiha zikra çûkan bi Hezretî Dawud re, asta herî bilind a piştgirî û hevkarîya mirov û heywanan nîşan dide.

Di vê çarçoveyê de Qur’ana Azîmûşşan bi vê ayetê bi taybetî dibêje ku cureyên heywanan jî wek mirovan ümmet in:

“Li ser erdê tu zindîyek ku dimeşe û tu cureyê çûkan ku bi baskên xwe difire tune ye ku ew jî wek we ümmetek nebin...” (En’am, 6/38)

Têgeha “ümmet” a di vê ayetê de diyar dike ku heywan di dengiya xwezayê de gelek girîng in û nikare bêyî wan ev dengê bê parastin.

Dem a bifikirin ku yek ji sedemên pîrsgirêkên hawirdorê **xerckirina zêde û îsraf e**, girîngiya vê şîreta Qur’ana Kerîm baştir tê fêmkirin:

“...Bixwin, vexwin, lê îsraf nekin. Lewra Allah kesên ku îsraf dikin qet hez nake.” (A’raf, 7/31)

Qur’an erdê dişibîne dergûşekê. Ew tekez dike ku hemû mexlûqatên di vê dergûşê de, zindî û nezindî, nebat û heywan, **her yek birayê hev in.** Divê em li kâinatê wek dergûşa biratiyê binêrin. Bi vê ayetê balê dikişîne ser vê yekê:

“Ew e ku erd ji we re kir dergûş...” (Taha, 20/53)

Derya du ji sê parên rûyê erdê pêk tînin. Toksîn û plastîkên ku tên berdan nav deryayan, ji mercanan heta masiyan, dikevin laşê zindiyên deryayê. Ji ber vê yekê di nîzama xwezayê de pirsgirêkên girîng derketine holê.

Ev ayeta Qur’ana Kerîm mîna hişyariyekê ji bo mirovahiyê ye ku deryayan paqij bihêlin:

“Dîsa Ew e ku derya xistiye xizmeta we, da ku hûn ji wê goştê teze bixwin...” (Nahl, 16/14)

Resûlê Allah (s.a.s.) esasê parastina hawirdorê bi feraseteke pêxemberane, ku ji dema xwe gelek pêşdetir bû, di jiyana de bicih aniye.

“Ev der [Mekke] heta roja qiyametê bi qedexeya Allah haram e. Ji kesê ku bi Allah û axiretê bawer dike re helal nîne ku li wir xwîn birijîne. Giya wê nayê qetandin û nêçîra wê nayê tirsandin...” (Buhârî, Cezâu’s-Sayd 9, Hac 43)

Efendiyê me (s.a.s.) Medîne û derdora wê wek herêmeke parastî ragihandiye. Pêxemberê me (s.a.s.) weha gotiye:

“Ya Allah! Çawa ku Îbrahîm Mekke haram kir, ez jî Medîneyê, navbera her du çiyayan, haram dikim...” (Buhârî, Fezâilu’l-Medîne 6)

Dema ku îbadeta hecê bi maneyên wê yên berfireh û bi hemû hikmetên wê bê fikirîn, tê fêmkirin ku aliyekî wê yê ekolojîk jî heye.

Kesên ku ji bo hec an umreyê dikevin îhramê, li hundirê Heremê nikarin heywanan bikujin, daran bibirin û giyayan biqetînin. Di hiqûqa Îslamî de navê van kirinên qedexekirî **cinayet** e. Ji bo efûkirina vê gunehê, tewbe şert e. Ji bilî vê, dayîna sedeqeyê jî bi hukmekî dînî hatiye girêdan.

Ev rewş mîna bîranînekê ye ji Misilmanan re ku divê hawirdora xwe biparêzin.

Pêxemberê rehmetê ne tenê hîn kiriye ku divê li hember hemû zindiyan mirov dilo van be, lê bi kirinên xwe jî ev yek nîşan daye. Wî navên xweşik li heywanên ku xizmeta wî dikirin danîne. Navê deveya xwe **Kusvâ** (pêşdeçûyî), navê hêstirê ku wek diyariyê hatibû **Duldul** (rênîşander) û navê kerê ku siwar dibû **Ufayr** (gewreş, xezalê biçûk) danîbû. Ev jî nîşana vê exlaqê wî ye.

Abdurrahman Îbnî Sahr (r.a.), ku ji wî herî zêde hedîs rivayet kiriye û pêşengê rawiyên hedîsan e, pisîk xwedî dikir û ji pisîkan hez dikir. Ji ber vê yekê Pêxember (s.a.s.) ew bi kunyeya **Ebû Hureyre**, bi maneya “bavê pisîka biçûk”, bi nav dikir. Ev jî nîşaneke dîn a hezkirina wî ya ji heywanan re ye.

Pêxemberê me (s.a.s.) weha gotiye:

“Allah jî li kesê ku merhemet dike, merhemet dike. Li yên li ser erdê merhemet bikin, da ku yên li ezmanan jî li we merhemet bikin.” (Ebû Dâvûd, Edeb: 58)

Efendiyê me (s.a.s.) ji bo keskîkirina erdên hişk mirov teşwîq kiriye ku dar biçînin. Wî bi van gotinan bal kişandiye ser girîngiya çandina daran:

“Dema qiyamet radibe, ger di destê yekî de şitileke xurmeyê hebe û hê dikare wê biçîne, bila wê yekser biçîne.” (Buhârî, Edebü’l-müfred)

Her wiha wî şîret kiriye ku ger ji ber hewcedariyê darek bê birîn, li şûna wê dareke nû bê çandin û dengê bê parastin. Pêxemberê me (s.a.s.) weha gotiye:

“Kî ji vir [li derveyî herêma haram a Medîneyê] darekê bibire, bila li şûna wê darekê biçîne.” (El-Belâzurî, Fütûhu’l-Buldân, Beyrut 1958, I,17)

Pêxemberê me (s.a.s.) diyar kiriye ku pêkanîna hewcedariyên heywanan û xwedîkirin û lênihêrîna wan jî di hukmê sedeqeyê de ye û li cem Allah (c.c.) dibe sedema sewabê. Pêxemberê me (s.a.s.) weha gotiye:

“Ger Misilmanek darekê biçîne an zewiyekê biçîne û çûkek, mirovek an heywanek ji wê

bixwe, ev ji bo wî sedeqe tê hesibandin.” (Müslim, “Müsâkaât”, 12)

Girîngiya ku Pêxemberê me (s.a.s.) dida hawirdora xwe, tenê bi heywan û nebatan re sînordar nebû. Dilovanî û merhemeta wî ya mezin heta çiyayan jî digihîşt. Bi gotina:

“Uhud ji me hez dike, em jî ji Uhudê hez dikin.”

Wî li hember tiştên nezindî jî eleqe, merhemet û hesta parastinê nîşan daye. **(Sahih-i Muslim, 1393)**

Efendiyê me (s.a.s.), digel ku ferman kiriye dil ji her cure şirkê paqij bê parastin, ferman kiriye ku mirov beden, cil û hawirdora xwe jî paqij bihêle. Pêxemberê me (s.a.s.) weha gotiye:

“Paqijî nîvê îmanê ye.” (Müslim, Tahâret 1)

Ev hedîs ji aliyekî ve ji Misilmanan re bîr tîne ku divê derdora ku tê de dijîn, bi derya, çiya, rez, baxçe û daristanên wê re paqij bihêlin û qirêj nekin.

Tê rivayetkirin ku Hz. Ebû Bekir (r.a.) jî artêşa ku diçû seferê re ferman kiriye ku di operasyonên leşkerî de derdorê xerab nekin. Wî weha gotiye:

“Darên fêkî nebirin, cihê avakirî wêran nekin û darên xurmeyê neşewitînin.” (Taberî Tarihi, Ebu Ubeyd Kitabü'l-Emval)

Di encamê de; qedexekirina îsrafê, parastina dengeyê, merhemetkirina li zindiyan û bikaranîna bi pîvan a çavkaniyên xwezayî, di çareserkirina krîza ekolojîk de gavên girîng in.

Hezkirina tebîetê, parastina hawirdorê û paqijhiştina wê fermana Îslamê ye. Di heman demê de, ev yek jî me re erk e. Lewra nimetên ku Allah daye me, li cem me emanet in.

Rabbê me, me ji wan bendeyên xwe bike ku erdê ku wek emanet hatiye dayîn me xweş dikin, ji bo her nimetê şikir dikin û bi şefqet li xwezayê dinêrin.

Kurteya Xutbeyê (Hutbenin Özeti)

PARASTINA HAWIRDORÊ

ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

Ji ber kirinên mirovan ên ku guh nadin fermanên Allah, li bejahî û deryayê, ango li seranserê dinyayê, xerabî derketiye holê û nîzam xerab bûye. Allah dike ku ew hin encamên xerab ên kirinên xwe biceribînin, da ku vegerin ser rêya rast. (Rûm, 41)

Misilmanên hêja!

Mijara xutbeya me “Parastina Hawirdorê” ye.

Qur’ana Kerîm ji me dixwaze ku em hawirdora xwe biparêzin û wê wek emanetekê ji nifşên bê re bihêlin. Allah her tişt bi pîvan û dengê afirandiye:

“Bi rastî me her tişt bi pîvan û dengê afirand.” (Kamer, 49)

Her wiha Allah dibêje:

“Allah ezman bilind kir û mîzan danî. Hûn denge xerab nekin!” (Rahmân, 7-8)

Ji ber vê yekê, parastina vê dengê berpirsiyariya mirovan e. Heywan, nebat, derya, çiya û daristan hemû parçeyên vê dengê ne.

Misilmanên hêja!

Yek ji sedemên pîrsgirêkên hawirdorê îsraf e. Qur’ana Kerîm dibêje:

“...Bixwin, vexwin, lê îsraf nekin. Lewra Allah kesên ku îsraf dikin qet hez nake.” (A’raf, 7/31)

Îslam ji me dixwaze ku em nimetên Allah bi pîvan bikar bînin. Av, xwarin û çavkaniyên tebîetê ne ji bo îsrafkirinê ne.

Resûlê Allah (s.a.s.) jî girîngiyeke mezin daye parastina hawirdorê. Wî Medîne û derdora wê wek herêmeke parastî ragihandiye. Her wiha mirov teşwîq kiriye ku dar biçînin. Wî weha gotiye:

“Dema qiyamet radibe, ger di destê yekî de şitileke xurmeyê hebe û hê dikare wê biçîne, bila wê yekser biçîne.” (Buhârî, Edebü’l-Müfred)

Pêxemberê me (s.a.s.) merhemeta li hember hemû zindiyan jî hînî me kiriye. Wî weha gotiye:

“Allah jî li kesê ku merhemet dike, merhemet dike. Li yê li ser erdê merhemet bikin, da ku yê li ezmanan jî li we merhemet bikin.” (Ebû Dâvûd, Edeb: 58)

Her wiha Pêxemberê me (s.a.s.) gotiye:

“Ger Misilmanek darekê biçîne an zewiyekê biçîne û çûkek, mirovek an heywanek ji wê bixwe, ev ji bo wî sêdeqe tê hesibandin.” (Müslim, Mûsâkaât, 12)

Birayên hêja!

Îslam paqîjiyê jî girîng dibîne. Pêxemberê me (s.a.s.) weha gotiye:

“Paqîjî nîvê îmanê ye.” (Müslim, Tahâret 1)

Ji ber vê yekê divê em mala xwe, kolanên xwe, derya, çiya, baxçe û daristanên xwe paqij bihêlin. Divê em wan qirêj nekin û zirarê nedin tebîetê.

Di encamê de; hezkirina tebîetê, parastina hawirdorê, îsraf nekirin, merhemetkirina li zindiyan û paqijhiştina derdora me fermana Îslamê ye. Nimetên ku Allah daye me, li cem me emanet in.

Rabbê me, me ji wan bendeyên xwe bike ku erdê ku wek emanet hatiye dayîn me diparêzin, ji bo nimetên Allah şikir dikin û bi şefqet li tebîetê dinêrin. **Amîn.**